

II

(Πράξεις για την ισχύ των οποίων δεν απαιτείται δημοσίευση)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

της 23ης Ιουλίου 2003

σχετικά με τη θέσπιση κατευθυντήριων γραμμών για την ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών και βέλτιστων πρακτικών προκειμένου να διασφαλιστεί η συνύπαρξη γενετικώς τροποποιημένων, συμβατικών και βιολογικών καλλιεργειών

[κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό E(2003) 2624]

(2003/556/ΕΚ)

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 211,

την ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο «Βιοεπιστήμες και βιοτεχνολογία — Μια στρατηγική για την Ευρώπη» ⁽¹⁾, και ιδίως τη δράση 17,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- (1) Καμία μορφή γεωργίας, είτε πρόκειται για τη συμβατική, τη βιολογική ή τη γεωργία που στηρίζεται στη χρησιμοποίηση ΓΤΟ δεν θα πρέπει να αποκλειστεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- (2) Η ικανότητα διατήρησης διαφορετικών γεωργικών συστημάτων παραγωγής αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την παροχή υψηλού επιπέδου επιλογών στους καταναλωτές.
- (3) Η συνύπαρξη αναφέρεται στην ικανότητα των γεωργών να μπορούν να επιλέγουν ελεύθερα μεταξύ των συμβατικών, βιολογικών και γενετικώς τροποποιημένων καλλιεργειών, σύμφωνα με τις νομικές υποχρεώσεις όσον αφορά την επισημάνση ή/και τα πρότυπα καθαρότητας.
- (4) Ειδικά μέτρα για τη συνύπαρξη τα οποία αποβλέπουν στην προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας, εφόσον απαιτούνται, περιλαμβάνονται στην τελική συγκατάθεση της διαδικασίας έγκρισης σύμφωνα με την οδηγία 2001/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽²⁾, και συνοδεύονται από τη νομική υποχρέωση εφαρμογής τους.

- (5) Το θέμα της συνύπαρξης το οποίο εξετάζεται στην παρούσα σύσταση αφορά τις οικονομικές ζημιές τις οποίες είναι δυνατόν να προκαλέσει και τις επιπτώσεις που είναι δυνατόν να έχει η σύμμειξη καλλιεργειών με ΓΤΟ και καλλιεργειών χωρίς ΓΤΟ καθώς και τα πλέον ενδεδειγμένα μέτρα διαχείρισης για τον περιορισμό του κινδύνου σύμμειξης.
- (6) Οι γεωργικές διαρθρώσεις και τα συστήματα γεωργικής παραγωγής καθώς και οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες υπό τις οποίες οι γεωργοί ασκούν το επάγγελμά τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό, με αποτέλεσμα να διαφέρουν κατά πολύ μεταξύ τους και τα αποτελεσματικά και αποδοτικά μέτρα για τα διάφορα τμήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- (7) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πιστεύει ότι τα μέτρα για τη συνύπαρξη πρέπει να θεσπίζονται και να εφαρμόζονται από τα κράτη μέλη.
- (8) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να παρέχει στήριξη και συμβουλές στα κράτη μέλη στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής με την έκδοση κατευθυντήριων γραμμών όσον αφορά τη συνύπαρξη.
- (9) Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές πρέπει να παρέχουν κατάλογο των γενικών αρχών και στοιχείων για την ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών και βέλτιστων πρακτικών για τη συνύπαρξη.
- (10) Δύο έτη μετά τη δημοσίευση της παρούσας σύστασης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και βάσει πληροφοριών των κρατών μελών, η Επιτροπή συντάσσει έκθεση προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την κτηθείσα πείρα στα κράτη μέλη όσον αφορά την εφαρμογή μέτρων για την αντιμετώπιση του προβλήματος της συνύπαρξης. Η έκθεση αυτή θα περιλαμβάνει, εφόσον κριθεί αναγκαίο, αξιολόγηση και εκτίμηση όλων των δυνατών και απαιτούμενων μέτρων,

⁽¹⁾ COM(2002) 27 τελικό (ΕΕ C 55 της 2.3.2002, σ. 3).

⁽²⁾ ΕΕ L 106 της 17.4.2001, σ. 1.

ΣΥΝΙΣΤΑ:

1. Την ανάπτυξη από τα κράτη μέλη εθνικών στρατηγικών και βέλτιστων πρακτικών για τη συνύπαρξη, τηρώντας τις κατευθυντήριες γραμμές που παρέχονται στο παράρτημα της παρούσας σύστασης.
2. Η παρούσα σύσταση απευθύνεται στα κράτη μέλη.

Βρυξέλλες, 23 Ιουλίου 2003.

Για την Επιτροπή
Franz FISCHLER
Μέλος της Επιτροπής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελίδα

1.	Εισαγωγή	39
1.1.	Η έννοια της συνύπαρξης	39
1.2.	Οικονομικές πτυχές της συνύπαρξης και θέματα που αφορούν το περιβάλλον και την υγεία	39
1.3.	Η συζήτηση στρογγυλής τραπέζης σχετικά με τη συνύπαρξη	40
1.4.	Επικουρικότητα	40
1.5.	Σκοπός και πεδίο εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών	40
2.	Γενικές αρχές	40
2.1.	Αρχές για την ανάπτυξη στρατηγικών όσον αφορά τη συνύπαρξη	40
2.1.1.	Διαφάνεια και συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών	40
2.1.2.	Αποφάσεις που στηρίζονται σε επιστημονικά στοιχεία	41
2.1.3.	Χρησιμοποίηση των υφιστάμενων μεθόδων/πρακτικών διαχωρισμού	41
2.1.4.	Αναλογικότητα	41
2.1.5.	Ενδεδειγμένη κλίμακα	41
2.1.6.	Ιδιαιτερότητα των μέτρων	41
2.1.7.	Εφαρμογή των μέτρων	41
2.1.8.	Μέσα άσκησης της πολιτικής	42
2.1.9.	Κανόνες όσον αφορά την ευθύνη	42
2.1.10.	Παρακολούθηση και αξιολόγηση	42
2.1.11.	Παροχή και ανταλλαγή πληροφοριών σε ευρωπαϊκό επίπεδο	42
2.1.12.	Έρευνα και γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας	42
2.2.	Παράγοντες που πρέπει να εξεταστούν	42
2.2.1.	Επίπεδο συνύπαρξης που πρέπει να επιτευχθεί	43
2.2.2.	Πηγές συμπτωματικής σύμμιξης	43
2.2.3.	Όρια από τα οποία καθίσταται υποχρεωτική η επισημάνση	43
2.2.4.	Ιδιαιτερότητα σε σχέση με είδη καλλιέργειας και ποικιλίες καλλιέργειας	43
2.2.5.	Καλλιέργειες παραγωγής έναντι καλλιεργειών σπόρων για σπορά	44
2.2.6.	Περιοχικές παράμετροι	44
2.2.7.	Γενετικοί αναστολείς ετεροδιασταύρωσης	44
3.	Ενδεικτικός κατάλογος μέτρων για συνύπαρξη	44
3.1.	Προσθετικότητα μέτρων	45
3.2.	Επιτόπια μέτρα στις εκμεταλλεύσεις	45
3.2.1.	Προετοιμασία για σπορά, φύτευση και καλλιέργεια εδάφους	45
3.2.2.	Ψεκασμός του αγρού πριν και μετά τη συγκομιδή	45
3.2.3.	Μεταφορά και αποθήκευση	46
3.2.4.	Επιτήρηση αγρού	46
3.3.	Συνεργασία μεταξύ γειτόνων γεωργών	46
3.3.1.	Πληροφορίες σχετικά με σχέδια σποράς	46
3.3.2.	Συντονισμένα διαχειριστικά μέτρα	46
3.3.3.	Εθελούσιες συμφωνίες μεταξύ γεωργών για ζώνες ενιαίου τύπου παραγωγής	46
3.4.	Συστήματα επιτήρησης	46
3.5.	Γεωργικό κτηματολόγιο	46
3.6.	Τήρηση αρχείων	46
3.7.	Προγράμματα κατάρτισης και εφαρμογών	47
3.8.	Παροχή και ανταλλαγή πληροφοριών και συμβουλευτικές υπηρεσίες	47
3.9.	Μέτρα επίλυσης διαφορών	47

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Η έννοια της συνύπαρξης

Η καλλιέργεια γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ) στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πιθανόν να έχει επιπτώσεις στην οργάνωση της γεωργικής παραγωγής. Η δυνατότητα συμπτωματικής (ανεπιθύμητης) παρουσίας γενετικώς τροποποιημένων (ΓΤ) καλλιεργειών σε συμβατικές καλλιέργειες, και αντιστρόφως, θέτει το ερώτημα της διασφάλισης της ελεύθερης επιλογής των παραγωγών όσον αφορά τους διάφορους τύπους παραγωγής. Καταρχήν, οι γεωργοί θα πρέπει να είναι σε θέση να επιλέξουν τον τύπο γεωργικής παραγωγής που επιθυμούν, είτε πρόκειται για γενετικώς τροποποιημένες είτε για συμβατικές ή βιολογικές καλλιέργειες. Καμία απ' αυτές τις μορφές γεωργίας δεν θα πρέπει να αποκλείεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Εξάλλου, το θέμα συνδέεται επίσης με την επιλογή των καταναλωτών. Η δυνατότητα μιας πραγματικής επιλογής για τους ευρωπαίους καταναλωτές μεταξύ τροφίμων με ΓΤΟ και τροφίμων χωρίς ΓΤΟ εξαρτάται όχι μόνο από την ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ανιχνευσιμότητας και επισήμανσης αλλά και από την ικανότητα του γεωργικού τομέα να προσφέρει τους διάφορους τύπους προϊόντων. Η ικανότητα της βιομηχανίας τροφίμων να διασφαλίσει σε υψηλό βαθμό τις επιλογές των καταναλωτών συνδέεται με την ικανότητα του γεωργικού τομέα να διατηρεί διαφορετικά συστήματα παραγωγής.

Η συνύπαρξη αναφέρεται στην ικανότητα των γεωργών να επιλέγουν μεταξύ γενετικώς τροποποιημένων, βιολογικών και συμβατικών καλλιεργειών, σύμφωνα πάντα με τις νομικές υποχρεώσεις όσον αφορά την επισήμανση ή/και τα πρότυπα καθαρότητας.

Η συμπτωματική παρουσία ΓΤΟ σε ποσοστό που υπερβαίνει το όριο ανοχής που προβλέπει η κοινοτική νομοθεσία καθιστά υποχρεωτική την επισήμανση της παρουσίας ΓΤΟ στην ετικέτα των προϊόντων. Η κατάσταση αυτή είναι δυνατόν να οδηγήσει σε απώλεια εισοδήματος, λόγω της πώλησης του προϊόντος σε χαμηλότερη τιμή ή σε δυσχέρειες όσον αφορά την πώλησή του. Επιπλέον, οι γεωργοί ενδέχεται να αντιμετωπίσουν πρόσθετες δαπάνες αν θα πρέπει να υιοθετήσουν συστήματα παρακολούθησης και να λάβουν μέτρα για τον περιορισμό των προσμείξεων. Η συνύπαρξη θέτει λοιπόν το πρόβλημα των οικονομικών επιπτώσεων που μπορεί να έχει η σύμμιξη καλλιεργειών με και χωρίς ΓΤΟ, της εξεύρεσης εφικτών μέτρων διαχείρισης για τον περιορισμό του κινδύνου της σύμμιξης και του κόστους των εν λόγω μέτρων.

Η συνύπαρξη διαφορετικών τύπων παραγωγής δεν είναι καινούργιο θέμα για τη γεωργία. Οι παραγωγοί σπόρων για σπορά διαθέτουν, για παράδειγμα, μακρόχρονη πείρα στην εφαρμογή γεωργικών πρακτικών που αποβλέπουν στη διασφάλιση της τήρησης των προτύπων όσον αφορά την καθαρότητα των σπόρων. Άλλα παραδείγματα διαχωρισμού των γραμμών γεωργικής παραγωγής αποτελούν ο κίτρινος κτηνοτροφικός αραβόσιτος, ο οποίος συνυπάρχει με επιτυχία στην ευρωπαϊκή γεωργία με αρκετά είδη «ειδικευμένου αραβόσιτου» που καλλιεργούνται για ανθρώπινη κατανάλωση και τον αραβόσιτο αμυλοποιίας.

1.2. Οικονομικές πτυχές της συνύπαρξης και θέματα που αφορούν το περιβάλλον και την υγεία

Θα πρέπει να γίνει σαφής διάκριση μεταξύ των οικονομικών πτυχών της συνύπαρξης και των πτυχών που αφορούν το περιβάλλον και την υγεία οι οποίες διέπονται από την οδηγία 2001/18/EK για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον.

Σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στην οδηγία 2001/18/EK, η έγκριση της ελευθέρωσης ΓΤΟ στο περιβάλλον υπόκειται σε λεπτομερή εκτίμηση των κινδύνων για την υγεία και το περιβάλλον. Η εκτίμηση του κινδύνου μπορεί να οδηγήσει σε ένα από τα ακόλουθα αποτελέσματα:

- κίνδυνος αρνητικών επιπτώσεων για το περιβάλλον ή την υγεία με απρόβλεπτες συνέπειες: δεν χορηγείται έγκριση,
- δεν εντοπίζονται αρνητικές επιπτώσεις για το περιβάλλον ή την υγεία: παρέχεται η έγκριση, χωρίς να απαιτείται η λήψη συμπληρωματικών μέτρων διαχείρισης εκτός από εκείνα που προβλέπει η νομοθεσία,
- εντοπίζονται κίνδυνοι οι οποίοι όμως είναι δυνατόν να τεθούν υπό έλεγχο με τη λήψη ενδεδειγμένων μέτρων (π.χ. φυσικός διαχωρισμός ή/και παρακολούθηση: στην περίπτωση αυτή η έγκριση συνοδεύεται από την υποχρέωση εφαρμογής μέτρων για τη διαχείριση του περιβαλλοντικού κινδύνου.

Αν εντοπιστεί κίνδυνος για το περιβάλλον ή την υγεία μετά τη χορήγηση της έγκρισης, κινείται διαδικασία για την ανάκλησή της ή την τροποποίηση των όρων παροχής της κατ' εφαρμογή της ρήτρας διασφάλισης που προβλέπεται στο άρθρο 23 της οδηγίας.

Εφόσον στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπορούν να καλλιεργηθούν μόνο εγκεκριμένοι ΓΤΟ ⁽¹⁾, και οι περιβαλλοντικές πτυχές και οι πτυχές που αφορούν την υγεία καλύπτονται ήδη από την οδηγία 2001/18/EK, το μόνο θέμα σε εκκρεμότητα στο πλαίσιο της συνύπαρξης αφορά τις οικονομικές πτυχές που συνδέονται με την σύμμιξη ΓΤ καλλιεργειών με τις άλλες καλλιέργειες.

(¹) Για να καλλιεργηθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι ΓΤΟ πρέπει να έχουν εγκριθεί για καλλιέργεια στο πλαίσιο της οδηγίας 2001/18/EK.

1.3. Η συζήτηση στρογγυλής τραπέζης σχετικά με τη συνύπαρξη

Στις 24 Απριλίου 2003 διεξήχθη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις Βρυξέλλες συζήτηση στρογγυλής τραπέζης προκειμένου να εξεταστούν τα τελευταία αποτελέσματα των ερευνών σχετικά με τη συνύπαρξη καλλιεργειών με ΓΤΟ και χωρίς ΓΤΟ. Η συζήτηση επικεντρώθηκε στα θέματα συνύπαρξης που έθεσε η εισαγωγή του γενετικώς τροποποιημένου αραβοσίτου και ελαιοκράμβης στην ευρωπαϊκή γεωργία. Ομάδες εμπειρογνομόνων παρουσίασαν τις τελευταίες επιστημονικές ανακαλύψεις, οι οποίες στη συνέχεια συζητήθηκαν με το σύνολο των ενδιαφερομένων, δηλαδή εκπροσώπων του γεωργικού τομέα, της βιομηχανίας, των ΜΚΟ, των καταναλωτών και άλλων φορέων. Στόχος της συζήτησης ήταν να δοθεί μια επιστημονική και τεχνική βάση, η οποία θα στηρίζεται στην πρακτική εμπειρία των γεωργών, σε κάθε αγρονομικό ή άλλο μέτρο που ενδέχεται να είναι απαραίτητο για τη διευκόλυνση της βιώσιμης συνύπαρξης των διαφορετικών τύπων γεωργικής παραγωγής.

Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές βασίζονται στα αποτελέσματα της συζήτησης στρογγυλής τραπέζης, περίληψη της οποίας συντάχθηκε από ομάδα συμμετεχόντων επιστημόνων και είναι διαθέσιμη στον ακόλουθο δικτυακό τόπο: <http://europa.eu.int/comm/research/biosociety/index>.

1.4. Επικουρικότητα

Οι συνθήκες εργασίας των ευρωπαϊών γεωργών ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό. Το μέγεθος των εκμεταλλεύσεων και των αγροτεμαχίων, τα συστήματα παραγωγής, αμειψισποράς και τρόπων καλλιέργειας καθώς και οι φυσικές συνθήκες ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των κρατών μελών. Η ποικιλομορφία αυτή πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά το σχεδιασμό, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και το συντονισμό των μέτρων για τη συνύπαρξη. Τα εφαρμοζόμενα μέτρα πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στις γεωργικές διαρθρώσεις, τα καλλιεργητικά συστήματα και τις φυσικές συνθήκες μιας περιοχής.

Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή, στη συνεδρίασή της 5ης Μαρτίου 2003 τάχθηκε υπέρ της προσέγγισης που επαφίει στα κράτη μέλη τη θέσπιση και εφαρμογή των μέτρων διαχείρισης της συνύπαρξης. Ο ρόλος της Επιτροπής συνίσταται στη συλλογή και στο συντονισμό των πληροφοριών που στηρίζονται σε μελέτες οι οποίες διεξάγονται σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο, στην παροχή συμβουλών και την έκδοση κατευθυντήριων γραμμών που θα διευκολύνουν τα κράτη μέλη στην υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά τη συνύπαρξη.

Οι στρατηγικές και οι βέλτιστες πρακτικές στον τομέα της συνύπαρξης πρέπει να καθορίζονται και εφαρμόζονται σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, με τη συμμετοχή των γεωργών και άλλων ενδιαφερόμενων μερών λαμβάνοντας υπόψη τους εθνικούς και περιφερειακούς παράγοντες.

1.5. Σκοπός και πεδίο εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών

Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές, με τη μορφή μη δεσμευτικών συστάσεων προς τα κράτη μέλη, πρέπει να εξεταστούν στο πλαίσιο αυτό. Το πεδίο εφαρμογής τους εκτείνεται από τη γεωργική παραγωγή στην εκμετάλλευση έως το πρώτο σημείο πώλησης, δηλαδή «από το σπόρο στο σιλό»⁽¹⁾.

Σκοπός του εγγράφου είναι να διευκολυνθεί η ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών και προσεγγίσεων για την αντιμετώπιση της συνύπαρξης από τα κράτη μέλη. Με κύριο άξονα τις τεχνικές και διαδικαστικές πτυχές, οι κατευθυντήριες γραμμές παρέχουν κατάλογο γενικών αρχών και στοιχείων που θα διευκολύνουν τα κράτη μέλη στην υιοθέτηση των βέλτιστων πρακτικών σχετικά με τη συνύπαρξη.

Το έγγραφο δεν προτίθεται να παράσχει λεπτομερή σειρά μέτρων που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν άμεσα σε εθνικό επίπεδο. Πολλοί από τους παράγοντες με μεγάλη σημασία για την υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών στον τομέα αυτό, τόσο από την άποψη της αποτελεσματικότητας όσο και της απόδοσης, εξαρτώνται από τις συνθήκες που επικρατούν σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

Επιπλέον, η ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης και βέλτιστων πρακτικών για τη συνύπαρξη είναι μία δυναμική διαδικασία η οποία θα πρέπει να επιδέχεται βελτίωση και να λαμβάνει υπόψη της τις νέες εξελίξεις που στηρίζονται στην επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο.

2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Το τμήμα αυτό παρέχει κατάλογο των γενικών αρχών και παραγόντων τις οποίες τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους κατά την ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών και βέλτιστων πρακτικών για τη συνύπαρξη.

2.1. Αρχές για την ανάπτυξη στρατηγικών όσον αφορά τη συνύπαρξη

2.1.1. Διαφάνεια και συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών

Οι εθνικές στρατηγικές και βέλτιστες πρακτικές στον τομέα της συνύπαρξης πρέπει να θεσπίζονται σε συνεργασία με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και κατά τρόπο σύμφωνο με την αρχή της διαφάνειας. Τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν για την ορθή διάδοση των πληροφοριών σχετικά με τα μέτρα για τη συνύπαρξη που έχουν αποφασίσει να εφαρμόσουν.

⁽¹⁾ Οι κατευθυντήριες γραμμές αφορούν την παραγωγή ή σπορά και καλλιεργειών για εμπορικούς σκοπούς. Δεν εξετάζονται στο πλαίσιο αυτό οι πειραματικές ελευθερώσεις καλλιεργειών με ΓΤΟ.

2.1.2. Αποφάσεις που στηρίζονται σε επιστημονικά στοιχεία

Τα μέτρα διαχείρισης για τη συνύπαρξη πρέπει να αντικατοπτρίζουν τα καλύτερα διαθέσιμα επιστημονικά στοιχεία όσον αφορά την πιθανότητα και τις πηγές σύμμιξης μεταξύ γενετικώς τροποποιημένων καλλιεργειών και καλλιεργειών χωρίς ΓΤΟ. Τα μέτρα αυτά θα επιτρέψουν τη συνύπαρξη γενετικώς τροποποιημένων καλλιεργειών και καλλιεργειών χωρίς ΓΤΟ, ενώ παράλληλα θα διασφαλίζουν ότι οι μη γενετικώς τροποποιημένες καλλιέργειες παραμένουν κάτω των προβλεπόμενων από το νόμο ορίων όσον αφορά την επισημάνση και τα πρότυπα καθαρότητας που εφαρμόζονται στα είδη διατροφής, στις ζωοτροφές και τους σπόρους προς σπορά, όπως ορίζονται στην κοινοτική νομοθεσία.

Τα διαθέσιμα επιστημονικά στοιχεία πρέπει να αξιολογούνται και να επικαιροποιούνται διαρκώς έτσι ώστε να λαμβάνονται υπόψη τα αποτελέσματα των μελετών παρακολούθησης των γενετικώς τροποποιημένων καλλιεργειών, τόσο για πειραματικό όσο και εμπορικό σκοπό, καθώς και τα αποτελέσματα νέων μελετών και υποδειγμάτων που έχουν επιβεβαιωθεί από την πρακτική εμπειρία.

2.1.3. Χρησιμοποίηση των υφιστάμενων μεθόδων/πρακτικών διαχωρισμού

Τα μέτρα διαχείρισης για τη συνύπαρξη θα πρέπει να στηρίζονται και να λαμβάνουν υπόψη τους τις υφιστάμενες πρακτικές/μεθόδους διαχωρισμού και την κτηθείσα πείρα στο γεωργικό τομέα σχετικά με το χειρισμό των γεωργικών προϊόντων εγγυημένης προέλευσης και τις μεθόδους παραγωγής των σπόρων για σπορά.

2.1.4. Αναλογικότητα

Τα μέτρα για τη συνύπαρξη πρέπει να είναι αποτελεσματικά, αποδοτικά και αναλογικά. Τα μέτρα αυτά δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα απολύτως απαραίτητα για τη διασφάλιση της διατήρησης των ιχνών ΓΤΟ εντός των ανεκτών ορίων ανοχής που προβλέπει η κοινοτική νομοθεσία. Επίσης, δεν θα πρέπει να αποτελούν ανώφελη επιβάρυνση για τους γεωργούς, τους παραγωγούς σπόρων για σπορά, τους συνεταιρισμούς και άλλους φορείς που συνδέονται με οποιοδήποτε είδος παραγωγής.

Η επιλογή των μέτρων πρέπει να γίνεται αφού ληφθούν υπόψη οι περιφερειακοί και τοπικοί περιορισμοί και συνθήκες, καθώς και η φύση της συγκεκριμένης καλλιέργειας.

2.1.5. Ενδεδειγμένη κλίμακα

Κατά την εξέταση των διαφόρων δυνατοτήτων επιλογής, πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στα μέτρα διαχείρισης που αφορούν μια συγκεκριμένη γεωργική εκμετάλλευση και στα μέτρα που αποσκοπούν στο συντονισμό μεταξύ γειτονικών εκμεταλλεύσεων.

Μέτρα σε περιφερειακή κλίμακα πρέπει να ληφθούν υπόψη. Τα μέτρα αυτά πρέπει να εφαρμόζονται μόνο σε συγκεκριμένες καλλιέργειες οι οποίες έχουν κριθεί ασυμβίβαστες με τη διασφάλιση της συνύπαρξης, και η γεωγραφική τους κλίμακα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο περιορισμένη. Τα μέτρα σε περιφερειακή κλίμακα πρέπει να ληφθούν υπόψη μόνο εάν επαρκή επίπεδα καθαρότητας δεν μπορούν να διασφαλισθούν με άλλο τρόπο. Τα μέτρα αυτά πρέπει να δικαιολογούνται για κάθε καλλιέργεια και κάθε είδος προϊόντος ξεχωριστά (π.χ. παραγωγή σπόρων για σπορά ή φυτική παραγωγή).

2.1.6. Ιδιαιτερότητα των μέτρων

Οι βέλτιστες πρακτικές για τη συνύπαρξη πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τις διαφορές μεταξύ φυτικών ειδών, φυτικών ποικιλιών και τύπου προϊόντος (π.χ. φυτική παραγωγή ή παραγωγή σπόρων για σπορά). Η ύπαρξη διαφορών σε περιφερειακό επίπεδο (κλιματικές, τοπογραφικές, διαφορές που συνδέονται με τους τρόπους καλλιέργειας και τα συστήματα αμειψισποράς, τις διαρθρώσεις των εκμεταλλεύσεων, το μερίδιο μιας συγκεκριμένης γενετικώς τροποποιημένης καλλιέργειας σε μία περιφέρεια) που είναι δυνατόν να επηρεάζουν το βαθμό σύμμιξης μεταξύ γενετικώς τροποποιημένων καλλιεργειών και μη γενετικώς τροποποιημένων καλλιεργειών, πρέπει να λαμβάνονται επίσης υπόψη για τη διασφάλιση της καταλληλότητας των μέτρων.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επικεντρώσουν την προσοχή τους κυρίως στις καλλιέργειες για τις οποίες έχουν ήδη εγκριθεί ή πρόκειται σύντομα να εγκριθούν γενετικώς τροποποιημένες ποικιλίες και οι οποίες είναι πιθανόν να καλλιεργηθούν σε μεγάλη κλίμακα σε εθνικό επίπεδο.

2.1.7. Εφαρμογή των μέτρων

Οι εθνικές στρατηγικές για τη συνύπαρξη θα πρέπει να διασφαλίζουν την ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων των γεωργών όλων των κλάδων παραγωγής. Η συνεργασία μεταξύ γεωργών πρέπει να ενθαρρύνεται.

Τα κράτη μέλη έχουν κάθε λόγο να θέσουν σε λειτουργία μηχανισμούς που θα αποβλέπουν στη διευκόλυνση του συντονισμού και των διακανονισμών σε εθελοντική βάση μεταξύ γειτονικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, όπως επίσης να διευκρινίζουν τις διαδικασίες και τους κανόνες που θα πρέπει να εφαρμόζονται σε περίπτωση ασυμφωνίας μεταξύ γεωργών όσον αφορά την εφαρμογή των εν λόγω μέτρων.

Κατά γενικό κανόνα, κατά τη διάρκεια της φάσης εισαγωγής ενός νέου τύπου παραγωγής σε μια περιοχή, οι επιχειρηματίες (γεωργοί) στους οποίους οφείλεται η εισαγωγή του νέου αυτού τύπου παραγωγής πρέπει να φέρουν και την ευθύνη εφαρμογής των γεωργικών μέτρων διαχείρισης που είναι απαραίτητα για τον περιορισμό της ροής γενετικού υλικού.

Οι γεωργοί πρέπει να είναι σε θέση να επιλέγουν τον τύπο παραγωγής που προτιμούν, χωρίς αυτό να τους υποχρεώνει να τροποποιήσουν τα καλλιεργητικά συστήματα που έχουν ήδη υιοθετηθεί στη γύρω περιοχή.

Οι γεωργοί που σχεδιάζουν την εισαγωγή γενετικώς τροποποιημένων καλλιεργειών στις εκμεταλλεύσεις τους θα πρέπει να ενημερώνουν τους κατόχους των γειτονικών εκμεταλλεύσεων για τις προθέσεις τους.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν τη διασυνοριακή συνεργασία με τις γειτονικές χώρες προκειμένου να διασφαλισθεί η αποτελεσματική λειτουργία των μέτρων συνύπαρξης στις παραμεθόριες περιοχές.

2.1.8. Μέσα άσκησης της πολιτικής

A priori δεν υπάρχει κανένα συγκεκριμένο μέσο άσκησης της πολιτικής που να μπορεί να προταθεί για τον τομέα της συνύπαρξης. Τα κράτη μέλη μπορούν να δοκιμάσουν διάφορα μέσα, όπως εθελούσιες συμφωνίες, μη δεσμευτικές από νομική άποψη λύσεις και νομοθετικά μέτρα και να επιλέξουν το συνδυασμό μέσων και το επίπεδο των ρυθμίσεων που θα κρίνουν τα πλέον ενδεδειγμένα για τη διασφάλιση της εφαρμογής, της παρακολούθησης, της αξιολόγησης και του ελέγχου των μέτρων.

2.1.9. Κανόνες όσον αφορά την ευθύνη

Το είδος των υιοθετούμενων μέσων ενδέχεται να έχει επιπτώσεις στην εφαρμογή των εθνικών κανόνων περί ευθύνης σε περίπτωση οικονομικών ζημιών που οφείλονται σε σύμμεξη. Τα κράτη μέλη καλούνται να εξετάσουν προσεκτικά τη νομοθεσία τους περί αστικής ευθύνης προκειμένου να εξακριβώσουν αν η υφιστάμενη εθνική νομοθεσία παρέχει επαρκείς δυνατότητες από την άποψη αυτή. Οι γεωργοί, οι προμηθευτές σπόρων για σπορά και άλλοι επιχειρηματίες πρέπει να είναι πλήρως ενήμεροι για τα κριτήρια που εφαρμόζονται στη χώρα τους όσον αφορά την ευθύνη σε περίπτωση ζημίας που έχει προκληθεί από σύμμεξη.

Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη ενδέχεται να επιθυμούν να διερευνήσουν τη σκοπιμότητα και χρησιμότητα της προσαρμογής των υφιστάμενων ασφαλιστικών συστημάτων ή τη δημιουργία νέων συστημάτων.

2.1.10. Παρακολούθηση και αξιολόγηση

Τα μέτρα διαχείρισης και τα υιοθετούμενα μέσα πρέπει να αποτελούν το αντικείμενο διαρκούς παρακολούθησης και αξιολόγησης προκειμένου να εξακριβωθεί η αποτελεσματικότητά τους και να συλλεγούν οι απαιτούμενες πληροφορίες για τη βελτίωσή τους.

Τα κράτη μέλη πρέπει να θεσπίσουν κατάλληλα συστήματα ελέγχου και επιθεώρησης προκειμένου να διασφαλίσουν την εύρυθμη λειτουργία των μέτρων συνύπαρξης.

Οι βέλτιστες πρακτικές στον τομέα της συνύπαρξης πρέπει να αποτελούν το αντικείμενο επανεξέτασης σε τακτά χρονικά διαστήματα προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη οι επιστημονικές και τεχνικές εξελίξεις που θα μπορούσαν να διευκολύνουν τη συνύπαρξη.

2.1.11. Παροχή και ανταλλαγή πληροφοριών σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Με την επιφύλαξη της υφιστάμενης κοινοτικής νομοθεσίας και διαδικασιών σχετικά με την κοινοποίηση, τα κράτη μέλη οφείλουν να ενημερώνουν την Επιτροπή σχετικά με τις εθνικές στρατηγικές συνύπαρξης και τα μεμονωμένα μέτρα που λαμβάνουν, καθώς και σχετικά με τα αποτελέσματα της παρακολούθησης και αξιολόγησης. Η Επιτροπή θα συντονίζει την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τα μέτρα, τις εμπειρίες και τις βέλτιστες πρακτικές, τις οποίες παρέχουν τα κράτη μέλη. Η τακτική ανταλλαγή πληροφοριών μπορεί να οδηγήσει σε συνεργίες και να συμβάλει στην αποφυγή αλληλοεπικάλυψης στα διάφορα κράτη μέλη.

2.1.12. Έρευνα και γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενθαρρύνουν και να στηρίζουν, στο πλαίσιο εταιρικής σχέσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη, τις ερευνητικές δραστηριότητες για τη βελτίωση των γνώσεων όσον αφορά τον καλύτερο τρόπο διασφάλισης της συνύπαρξης. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενημερώνουν την Επιτροπή σχετικά με τις διεξαγόμενες και σχεδιαζόμενες ερευνητικές δραστηριότητες στον τομέα αυτόν. Η γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας μεταξύ των κρατών μελών πρέπει να ενθαρρύνεται με κάθε δυνατό τρόπο.

Οι ερευνητικές μελέτες σχετικά με τη συνύπαρξη μπορούν επίσης να ενισχυθούν στο πλαίσιο του έκτου κοινοτικού προγράμματος πλαισίου στον τομέα της έρευνας. Πρόσθετες μελέτες σχετικά με τη συνύπαρξη θα διεξαχθούν από το Κοινό Κέντρο Ερευνών.

Η Επιτροπή θα διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τα εκτελούμενα και προγραμματισμένα ερευνητικά σχέδια σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο. Η ανταλλαγή πληροφοριών μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση του συντονισμού των εθνικών ερευνητικών δραστηριοτήτων μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και με εκείνες που διεξάγονται στο πλαίσιο του έκτου κοινοτικού προγράμματος πλαισίου στον τομέα της έρευνας.

2.2. Παράγοντες που πρέπει να εξεταστούν

Το τμήμα αυτό παρέχει μη εξαντλητικό κατάλογο των παραγόντων που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών και βέλτιστων πρακτικών για τη συνύπαρξη.

2.2.1. Επίπεδο συνύπαρξης που πρέπει να επιτευχθεί

Το πρόβλημα της συνύπαρξης γενετικώς τροποποιημένων και μη γενετικώς τροποποιημένων καλλιεργειών ενδέχεται να ανακύψει σε διαφορετικά επίπεδα. Για παράδειγμα:

- γενετικώς τροποποιημένες και μη γενετικώς τροποποιημένες καλλιέργειες που έχουν παραχθεί ταυτόχρονα ή κατά τη διάρκεια διαδοχικών ετών στην ίδια γεωργική εκμετάλλευση,
- γενετικώς τροποποιημένες και μη γενετικώς τροποποιημένες καλλιέργειες που έχουν παραχθεί σε γειτονικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις κατά το ίδιο έτος,
- κλάδοι παραγωγής με και χωρίς ΓΤΟ στην ίδια περιοχή, αλλά σε απομακρυσμένες μεταξύ τους γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

Τα μέτρα όσον αφορά τη συνύπαρξη θα πρέπει να αφορούν αποκλειστικά το συγκεκριμένο προς επίτευξη επίπεδο συνύπαρξης.

2.2.2. Πηγές συμπτωματικής σύμμιξης

Υπάρχουν διάφορες πηγές σύμμιξης μεταξύ γενετικώς τροποποιημένων καλλιεργειών και συμβατικών καλλιεργειών:

- η μεταφορά γύρης μεταξύ γειτονικών αγρών, είτε πρόκειται για μικρές είτε για μεγάλες αποστάσεις (ανάλογα με τα είδη και άλλους παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάσουν τη μεταφορά γενετικού υλικού),
- η σύμμιξη στο στάδιο της συγκομιδής αλλά και στο μετά τη συγκομιδή στάδιο,
- η διασπορά σπόρων για σπορά ή άλλου βιώσιμου φυτικού υλικού κατά τη διάρκεια της συγκομιδής, της μεταφοράς και αποθήκευσης και ως ένα βαθμό, από τα ζώα,
- αυτοφυή (σπόροι που έχουν παραμείνει στο έδαφος μετά τη συγκομιδή και παράγουν νέα φυτά κατά τα επόμενα έτη). Αυτή η πηγή σύμμιξης μπορεί να είναι σημαντικότερη σε ορισμένες καλλιέργειες (π.χ. ελαιοκράμβης) από τις άλλες, εξαρτώμενη, μεταξύ άλλων, από τις κλιματικές συνθήκες (για παράδειγμα, όσον αφορά τον αραβόσιτο, οι σπόροι δεν επιβιώνουν στον παγετό),
- ξένες προσμειξεις στους σπόρους για σπορά.

Έχει σημασία να προσδιοριστεί η σωρευτική επίδραση των διαφόρων πηγών σύμμιξης, συμπεριλαμβανομένων των σωρευτικών αποτελεσμάτων με την πάροδο του χρόνου που ενδέχεται να επηρεάσουν το απόθεμα σπόρων για σπορά ή τη χρήση των σπόρων για σπορά που φυλάσσονται στην ίδια τη γεωργική εκμετάλλευση.

2.2.3. Όρια από τα οποία καθίσταται υποχρεωτική η επισήμανση

Οι εθνικές στρατηγικές και βέλτιστες πρακτικές για τη συνύπαρξη θα πρέπει να αναφέρονται στα προβλεπόμενα από το νόμο όρια για την επισήμανση και στα πρότυπα καθαρότητας που εφαρμόζονται στα ΓΤ τρόφιμα, ζωοτροφές και σπόρους για σπορά.

Επί του παρόντος, ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1139/98 του Συμβουλίου⁽¹⁾, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 49/2000 της Επιτροπής⁽²⁾ καθορίζει το όριο επισήμανσης για τα τρόφιμα στο 1 %. Ανώτατα όρια επισήμανσης τα οποία θα καλύπτουν τόσο τα τρόφιμα όσο και τις ζωοτροφές αποτελούν το αντικείμενο συζητήσεων που διεξάγονται επί του παρόντος στο πλαίσιο της πρότασης κανονισμού σχετικά με τα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα και ζωοτροφές [COM(2001) 425 τελικό], η οποία αναμένεται ότι θα εγκριθεί στη διάρκεια του έτους. Τα ανώτατα αυτά όρια επισήμανσης θα ισχύουν τόσο για τη συμβατική όσο και για τη βιολογική γεωργία. Μέχρι στιγμής δεν προβλέπονται από τη νομοθεσία ανώτατα όρια για τη συμπτωματική παρουσία μη γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στα γενετικώς τροποποιημένα προϊόντα. Για τους σπόρους προς σπορά γενετικώς τροποποιημένων ποικιλιών, εφαρμόζονται, στο πλαίσιο της παραγωγής σπόρων για σπορά, οι γενικές απαιτήσεις που ισχύουν για τη συγκεκριμένη καλλιέργεια στον τομέα των προτύπων καθαρότητας.

Ο κανονισμός για τη βιολογική γεωργία⁽³⁾ απαγορεύει τη χρήση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών. Ως εκ τούτου, τα υλικά, περιλαμβανομένων των σπόρων για σπορά, στην επισήμανση των οποίων αναφέρεται η παρουσία ΓΤΟ, δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Ωστόσο, παρτίδες σπόρων που περιέχουν γενετικώς τροποποιημένους σπόρους σε αναλογία κατώτερη του ορίου που έχει καθοριστεί για τους σπόρους για σπορά (περίπτωση στην οποία δεν χρειάζεται να αναγράφεται στην επισήμανση η παρουσία ΓΤΟ) είναι δυνατόν να χρησιμοποιούνται. Ο κανονισμός για τη βιολογική γεωργία επιτρέπει τον καθορισμό συγκεκριμένου ορίου για την τεχνικώς αναπόφευκτη παρουσία ΓΤΟ, χωρίς όμως να καθορίζει το όριο αυτό. Απουσία ανώτατου ορίου του είδους αυτού, εφαρμόζονται τα γενικά ανώτατα όρια.

2.2.4. Ιδιαιτερότητα σε σχέση με είδη καλλιέργειας και ποικιλίες καλλιέργειας

- Ο ανάλογα με το είδος καλλιέργειας βαθμός ετεροδιασταύρωσης παραδείγματος χάρι ο σίτος, η κριθή και η σόγια είναι κυρίως αυτεπικονιαζόμενες καλλιέργειες, ενώ ο αραβόσιτος, τα σακχαρότευτλα και η σίκαλη είναι καλλιέργειες με διασταυρωτή επικονίαση,
- οι ανάλογα με το είδος καλλιέργειας τύποι διασταυρωτής επικονίασης (δηλαδή άνεμος, έντομα),
- το ανάλογα με το είδος καλλιέργειας δυναμικό να δημιουργούν αυτοφυόμενα και ο χρόνος κατά τον οποίο οι σπόροι είναι βιώσιμοι στο έδαφος,

⁽¹⁾ ΕΕ L 159 της 3.6.1998, σ. 4.

⁽²⁾ ΕΕ L 6 της 11.1.2000, σ. 13.

⁽³⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1804/1999 του Συμβουλίου (ΕΕ L 222 της 24.8.1999, σ 1).

- το ανάλογο με το είδος και ποικιλία δυναμικό διασταυρωτής επικονίασης με στενώς συγγενικά, είτε καλλιεργούμενα είτε άγρια. Το δυναμικό αυτό μεταξύ άλλων επηρεάζεται από το βαθμό αυτεπικονίασης και διασταυρωτής επικονίασης, τη δεκτικότητα ανθέων κατά το χρόνο ελευθέρωσης της γύρης και τη συμβατότητα μεταξύ της γύρης και του υπέρου του φυτού δέκτη,
- ο χρόνος άνθησης της πηγής της γύρης και του πληθυσμού δέκτη — βαθμός επικάλυψης των αντίστοιχων περιόδων άνθησης,
- η χρονική βιωσιμότητα της γύρης, η οποία εξαρτάται από τα είδη φυτών, την ποικιλία και τις περιβαλλοντικές συνθήκες, καθώς και την υγρασία του αέρα,
- ο ανταγωνισμός μεταξύ γύρης, που επηρεάζεται από την παραγωγή γύρης στον πληθυσμό δέκτη και την πίεση γύρης που αναπτύσσεται από την πηγή γύρης. Ο παράγων αυτός είναι δυνατόν να εξαρτάται από την ποικιλία καλλιέργειας. Σε παραγωγή υβριδικών φυτών είναι δυνατόν να παράγεται σημαντικό πλήθος άρρενων στείρων φυτών τα οποία δεν παράγουν τα ίδια γύρη, οπότε καθίστανται ακόμη περισσότερο ευαίσθητα στην πίεση έξωθεν γύρης,
- παραγωγή κτηνοτροφικών φυτών έναντι σιτηρών (π.χ. χορτονομή και σπόροι καλαμποκιού): διαφορά στο σύστημα καλλιέργειας και τη διάρκεια της καλλιεργητικής διαδικασίας,
- ο βαθμός στον οποίο η γενετική ανταλλαγή μέσω ροής γύρης επηρεάζει το βαθμό σύμμιξης στη συγκομιζόμενη καλλιέργεια. Παραδείγματος χάρι δεν υφίσταται επίδραση στην περίπτωση συγκομιζόμενων πατατών ή τεύτλων. Στην παραγωγή χορτονομής αραβοσίτου το συγκομιζόμενο υλικό συντίθεται σε διάφορους βαθμούς από κορύνες, οι οποίες είναι δυνατόν να επηρεάζονται από γενετικές ανταλλαγές, και φυτικό υλικό το οποίο δεν επηρεάζεται.

2.2.5. Καλλιέργειες παραγωγής έναντι καλλιεργειών σπόρων για σπορά

- Όσον αφορά την επισημάνση τα κατώτερα όρια θα διαφέρουν μεταξύ καλλιέργειας παραγωγής και καλλιέργειας σπόρων προς σπορά,
- για παραγωγή σπόρων προς σπορά θα εκδοθεί ειδική νομοθεσία η οποία ήδη καταρτίζεται από την Επιτροπή.

2.2.6. Περιοχικές παράμετροι

- Το ανάλογο προς τύπο καλλιέργειας μερίδιο ΓΤΟ στην περιοχή,
- το πλήθος και ο τύπος ποικιλιών καλλιεργειών (ΓΤ και όχι ΓΤ) που πρόκειται να συνυπάρξουν σε συγκεκριμένη περιοχή,
- το σχήμα και μέγεθος των αγρών της περιοχής. Μικρότεροι αγροί υπόκεινται σε υψηλότερο σχετικό βαθμό εισαγωγής γύρης σε σχέση με μεγαλύτερους αγρούς,
- ο κατακερματισμός και η γεωγραφική διασπορά αγρών που ανήκουν σε μεμονωμένες εκμεταλλεύσεις,
- τοπικές πρακτικές γεωργικής διαχείρισης,
- συστήματα εναλλαγής καλλιεργειών και τύποι καλλιεργειας σε κάποια περιοχή, λαμβανόμενης υπόψη της μακροβιότητας σπόρων για κάθε καλλιέργεια,
- η ενεργητικότητα, η συμπεριφορά και το μέγεθος πληθυσμού επικονιαστών (έντομα κ.λπ.),
- οι κλιματικές συνθήκες (π.χ. κατανομή βροχόπτωσης, υγρασία, κατεύθυνση και ένταση του ανέμου, θερμοκρασία αέρα και εδάφους) οι οποίες επιδρούν στην ενεργητικότητα των επικονιαστών καθώς και στη μεταφορά αεροφερόμενης γύρης και είναι δυνατόν να επηρεάζουν τον τύπο καλλιεργούμενων φυτών, την ημερομηνία έναρξης και τη διάρκεια της καλλιεργητικής διαδικασίας, το ετήσιο πλήθος κύκλων παραγωγής κ.λπ.,
- η γεωγραφική διαμόρφωση (π.χ. κοιλάδες ή υδάτινες επιφάνειες επηρεάζουν τα ρεύματα αέρα και την ένταση των ανέμων),
- περιβάλλοντα στοιχεία όπως φράκτες, δάση, ακαλλιέργητες εκτάσεις και η χωρική διάταξη αγρών.

2.2.7. Γενετικοί αναστολείς ετεροδιασταύρωσης

Βιολογικές μέθοδοι για τη μείωση της ροής γονιδίων είναι δυνατόν να μειώσουν τον κίνδυνο διασταυρωτής επικονίασης (π.χ. παρθενогένεση [δηλαδή μονογονική παραγωγή σπόρου για σπορά], κυτταροπλασματική στείρωση αρσενικού, μετασχηματισμός χλωροπλάστη).

3. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ

Το μέρος αυτό προβλέπει όχι περιοριστικό κατάλογο μέτρων διαχείρισης αγρών και μέτρων για συνύπαρξη τα οποία είναι δυνατόν, σε διάφορους βαθμούς και υπό διάφορους συνδυασμούς, να αποτελέσουν μέρος εθνικών στρατηγικών συνύπαρξης και βέλτιστων πρακτικών.

3.1. Προσθετικότητα μέτρων

Μέτρα για να παρεμποδίζεται η ροή γύρης προς παρακείμενους αγρούς είναι σε κάποιο βαθμό προσθετικά, ενώ είναι δυνατόν να έχουν και συνεργητικές επιπτώσεις. Παραδείγματος χάρη, είναι δυνατή η μείωση των ελάχιστων αποστάσεων απομόνωσης μεταξύ αγρών με την ίδια καλλιέργεια εφόσον, ταυτοχρόνως, ληφθούν άλλα κατάλληλα μέτρα (προγραμματισμός διαφορετικών χρόνων άνθησης, χρησιμοποίηση ποικιλιών καλλιεργειών με μειωμένη παραγωγή γύρης, παγίδες γύρης, φράκτες κ.λπ.).

Το αποτελεσματικότερο και πλέον αποδοτικό από άποψη δαπάνης σύστημα μέτρων θα επηρεάζεται από τους παράγοντες που παρατίθενται στο μέρος 2.2. και είναι ενδεχόμενο να παρουσιάζει σημαντικές διαφορές ανάλογα με την καλλιέργεια και την περιοχή.

3.2. Επιτόπια μέτρα στις εκμεταλλεύσεις

3.2.1. Προετοιμασία για σπορά, φύτευση και καλλιέργεια εδάφους

- Αποστάσεις απομόνωσης μεταξύ αγρών με ΓΤ και με όχι ΓΤ του ίδιου είδους και, ανάλογα με την περίπτωση, του ίδιου γένους (¹):
 - οι αποστάσεις απομόνωσης πρέπει να καθορίζονται ως συνάρτηση του δυναμικού ετεροδιασταύρωσης της καλλιέργειας. Για καλλιέργειες ανοικτής επικονίασης, όπως ελαιοκράμβης, απαιτούνται μεγαλύτερες αποστάσεις. Για αυτεπικονιαζόμενες καλλιέργειες και φυτά των οποίων το συγκομιζόμενο προϊόν δεν είναι σπόρος, όπως τεύτλα και πατάτες, είναι δυνατές μικρότερες αποστάσεις. Οι αποστάσεις απομόνωσης αναμένεται ότι ελαχιστοποιούν χωρίς κατ' ανάγκη να εκμηδενίζουν τη ροή γονιδίων με μεταφορά γύρης. Ο στόχος είναι να εξασφαλισθεί επίπεδο συμπτωματικής παρουσίας κάτω από το όριο ανοχής,
 - σε περίπτωση που υφίστανται διαφορετικά κατώτατα όρια, π.χ. για καλλιέργειες παραγωγής ή για παραγωγή σπόρων για σπορά, οι αποστάσεις απομόνωσης πρέπει να προσαρμόζονται ανάλογα,
- ζώνες παρεμβολής, ως εναλλακτική ή συμπληρωματική λύση στις αποστάσεις απομόνωσης (περιλαμβάνεται η δυνατότητα απόσυρσης γεωργικής γης και προσωρινής παύσης καλλιέργειας),
- παγίδες ή φραγμοί γύρης (π.χ. διαχωριστικοί φράκτες),
- κατάλληλα συστήματα εναλλαγής καλλιεργειών (π.χ. παράταση της εναλλαγής με εισαγωγή εαρινής καλλιέργειας όπου δεν είναι δυνατή η άνθηση αυτοφύων· ή ελάχιστα χρονικά διαστήματα μεταξύ της καλλιέργειας ΓΤ και μη ΓΤ ποικιλιών του ίδιου είδους καθώς και μεταξύ ορισμένων διαφορετικών ειδών του ίδιου γένους),
- προγραμματισμός του κύκλου καλλιέργειας παραγωγής (π.χ. ρυθμίσεις φύτευσης για διαφορετικές περιόδους άνθησης και συγκομιδής),
- μείωση του μεγέθους κλινών του σπόρου με την κατάλληλη άροση του εδάφους (π.χ. αποφυγή άροσης με ανακρεμώμενη παρειά μετά τη συγκομιδή ελαιοκράμβης),
- διαχείριση πληθυσμών σε όρια αγρών με κατάλληλες μεθόδους καλλιέργειας, χρησιμοποίηση επιλεκτικών παρασιτοκτόνων ή ολοκληρωμένων τεχνικών καταπολέμησης ζιζανίων,
- επιλογή βέλτιστων ημερομηνιών σποράς και κατάλληλων τεχνικών καλλιέργειας, προκειμένου να ελαχιστοποιούνται οι πρόωρες παραγωγές,
- προσεκτικός χειρισμός σπόρων για σπορά ώστε να αποφεύγεται η ανάμειξη καθώς και συσκευασία και επισήμανση των σπόρων για σπορά κατά τρόπο διακριτό και ξεχωριστή αποθήκευσή τους,
- χρησιμοποίηση ποικιλιών με μειωμένη παραγωγή γύρης ή ποικιλιών με στείρα άρρενα,
- καθαρισμός αυλάκων σπορείων πριν και μετά τη χρησιμοποίηση προκειμένου να αποτρέπεται η μεταφορά σπόρων από προηγούμενες καλλιέργειες και η απρόβλεπτη διάδοση σπόρων στην εκμετάλλευση,
- κατανομή σειρών σπορείων μόνο μεταξύ γεωργών που χρησιμοποιούν τον ίδιο τύπο παραγωγής,
- αποτροπή διασκορπισμού σπόρων κατά τη μετάβαση προς τον αγρό και την αποχώρηση από εκεί καθώς και στα όρια του αγρού,
- καταπολέμηση/καταστροφή αυτοφύων σε συνδυασμό με κατάλληλους χρόνους σποράς για την επόμενη εποχή προκειμένου να αποφεύγεται η ανάπτυξη αυτοφύων.

3.2.2. Ψεκάσμος του αγρού πριν και μετά τη συγκομιδή

- Φύλαξη σπόρων για σπορά μόνον από κατάλληλους αγρούς και περιοχές με αγρούς,
- ελαχιστοποίηση απωλειών σπόρων για σπορά κατά τη διάρκεια της συγκομιδής (π.χ. με βελτιστοποίηση του χρόνου συγκομιδής προκειμένου να μειώνεται η πτώση σπόρων κατά τρόπο απρόβλεπτο),
- καθαρισμός των μηχανημάτων συγκομιδής πριν και μετά τη χρησιμοποίηση, προκειμένου να αποτρέπεται η μεταφορά σπόρων από προηγούμενες χρήσεις καθώς και η μη επιθυμητή διάδοση σπόρων προς σπορά,
- χρησιμοποίηση μηχανημάτων συγκομιδής από κοινού μόνον με γεωργούς που χρησιμοποιούν τον ίδιο τύπο παραγωγής,
- στην περίπτωση που άλλα μέτρα θεωρούνται ανεπαρκή για τη διατήρηση της συμπτωματικής παρουσίας κάτω από το κατώφλιο επισήμανσης, τα όρια των αγρών είναι δυνατόν να συγκομίζονται ξεχωριστά από τον υπόλοιπο αγρό. Το κύριο μέρος της καλλιέργειας πρέπει στην περίπτωση αυτή να διαχωρίζεται από εκείνο που συγκομίστηκε στα όρια του αγρού.

(¹) «Γένος» είναι ταξινομικός όρος για ομάδα συναφών ειδών.

3.2.3. Μεταφορά και αποθήκευση

- Διασφάλιση του φυσικού διαχωρισμού ΓΤ και μη ΓΤ καλλιεργειών μετά τη συγκομιδή έως το πρώτο σημείο πώλησης,
- εφαρμογή κατάλληλων ρυθμίσεων αποθήκευσης και πρακτικών για σπόρους προς σπορά,
- αποφυγή διασποράς κατά τη μεταφορά της καλλιέργειας που συγκομίστηκε στην εκμετάλλευση και από την εκμετάλλευση προς το πρώτο σημείο πώλησης.

3.2.4. Επιτήρηση αγρού

Επιτήρηση τόπων όπου διέφυγαν σπόροι, αγρών και περιμέτρων αγρών για την ανάπτυξη αυτοφύων.

3.3. Συνεργασία μεταξύ γειτόνων γεωργών

3.3.1. Πληροφορίες σχετικά με σχέδια σποράς

Γνωστοποίηση αγρών που βρίσκονται εντός της σχετικής περιμέτρου των σχεδίων φύτευσης για την επόμενη καλλιεργητική περίοδο. Οι γνωστοποιήσεις πρέπει να πραγματοποιούνται πριν παραγγελθούν οι σπόροι για την επόμενη καλλιεργητική περίοδο.

3.3.2. Συντονισμένα διαχειριστικά μέτρα

- Εθελούσια συγκέντρωση αγρών διαφορετικών εκμεταλλεύσεων για την καλλιέργεια ανάλογων ποικιλιών καλλιεργειών (ΓΤ, συμβατικές ή οργανικές) στην περιοχή παραγωγής,
- χρησιμοποίηση ποικιλιών καλλιεργειών με διαφορετικούς χρόνους άνθησης,
- ρυθμίσεις για διαφορισμό ημερομηνιών σποράς προκειμένου να αποφεύγεται η διασταυρωτή επικοινωνία κατά την άνθηση,
- συντονισμός εναλλαγών καλλιεργειών.

3.3.3. Εθελούσιες συμφωνίες μεταξύ γεωργών για ζώνες ενιαίου τύπου παραγωγής

Ομάδες γειτόνων γεωργών είναι δυνατόν να επιτύχουν σημαντική μείωση των δαπανών των σχετικών με το διαχωρισμό ΓΤ και μη ΓΤ τύπων παραγωγής εάν συντονίσουν την παραγωγή τους σε βάση εθελούσιας συμφωνίας.

3.4. Συστήματα επιτήρησης

- Δημιουργία συστημάτων γνωστοποίησης τα οποία ενθαρρύνουν κατόχους εκμεταλλεύσεων να αναφέρουν προβλήματα ή μη αναμενόμενα συμβάντα κατά την εφαρμογή μέτρων συνύπαρξης,
- χρησιμοποίηση της ανάδρασης που επιτυγχάνεται με την επιτήρηση ως βάσης για περαιτέρω ρυθμίσεις και βελτίωση εθνικών στρατηγικών και βέλτιστων πρακτικών για τη συνύπαρξη,
- καθορισμός αποτελεσματικών συστημάτων ελέγχου/δημιουργία φορέων με στόχο κρίσιμα σημεία ελέγχου ώστε να διασφαλίζεται η ορθή λειτουργία των μέτρων διαχείρισης της συνύπαρξης.

3.5. Γεωργικό κτηματολόγιο

- Το κτηματολόγιο που έχει καταρτισθεί κατά τις διατάξεις του άρθρου 31 παράγραφος 3 στοιχείο β) της οδηγίας 2001/18/ΕΚ είναι δυνατόν να αποβεί χρήσιμο όργανο για εξελίξεις όσον αφορά την επιτήρηση ΓΤ καλλιεργειών και να βοηθήσει τους κατόχους εκμεταλλεύσεων να συντονίσουν τοπικούς τύπους παραγωγής και να επιτηρούν εξελίξεις όσον αφορά τους διάφορους τύπους καλλιεργειών. Θα ήταν δυνατή η συνοδεία του με χάρτη αγρών με ΓΤ, μη ΓΤ και οργανικές καλλιέργειες καταρτισμένου με βάση το παγκόσμιο σύστημα καθορισμού θέσης. Οι πληροφορίες θα ήταν δυνατόν να είναι δημόσια διαθέσιμες μέσω του Διαδικτύου ή άλλων συστημάτων επικοινωνίας,
- δημιουργία συστήματος ταυτοποίησης για αγρούς όπου καλλιεργούνται ΓΤ καλλιέργειες.

3.6. Τήρηση αρχείων

Ανάπτυξη ρυθμίσεων για τήρηση αρχείων στην εκμετάλλευση όσον αφορά πληροφορίες σχετικές με:

- την καλλιεργητική διαδικασία και το χειρισμό, την αποθήκευση, τη μεταφορά και την εμπορία ΓΤ καλλιεργειών — θα υπάρχει νομικού χαρακτήρα απαίτηση για τους κατόχους εκμεταλλεύσεων να διαθέτουν επιτόπου συστήματα προκειμένου να εντοπίζουν από ποιον έχουν λάβει ΓΤΟ και σε ποιους έχουν προμηθεύσει ΓΤΟ, περιλαμβανομένων ΓΤ καλλιεργειών και σπόρων προς σπορά, μετά την έκδοση της νομοθετικής πρότασης όσον αφορά την ιχνηλασιμότητα και την επισήμανση ΓΤΟ⁽¹⁾,
- οι διαχειριστικές πρακτικές για τη συνύπαρξη που εφαρμόζονται στην εκμετάλλευση.

⁽¹⁾ Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ιχνηλασιμότητα και την επισήμανση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών και την ιχνηλασιμότητα τροφίμων και ζωοτροφών που έχουν παραχθεί από γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς και τροποποίηση της οδηγίας 2001/18/ΕΚ [COM(2001) 182 τελικό].

3.7. Προγράμματα κατάρτισης και εφαρμογών

Τα κράτη μέλη πρέπει να ενθαρρύνουν την κατάρτιση για κατόχους εκμεταλλεύσεων, σε εθελούσια ή υποχρεωτική βάση, και προγράμματα εφαρμογών προκειμένου οι κάτοχοι εκμεταλλεύσεων και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη να καταστούν περισσότερο ενήμεροι και να αποκτήσουν τεχνικές γνώσεις για την υλοποίηση μέτρων συνύπαρξης. Είναι δυνατόν να περιλαμβάνεται κατάρτιση εξειδικευμένου προσωπικού το οποίο στη συνέχεια θα δίδει συμβουλές σε κατόχους εκμεταλλεύσεων σχετικά με μέτρα διαχείρισης για συνύπαρξη.

3.8. Παροχή και ανταλλαγή πληροφοριών και συμβουλευτικές υπηρεσίες

- Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίσουν την πλήρη ενημέρωση των κατόχων εκμεταλλεύσεων σχετικά με τις συνέπειες που έχει η προτίμηση συγκεκριμένου τύπου παραγωγής (IT ή μη IT), ιδίως όσον αφορά τις ευθύνες τους για την εφαρμογή μέτρων συνύπαρξης και τους κανόνες που ισχύουν στην περίπτωση οικονομικών ζημιών λόγω σύμμειξης,
- όλοι οι οικείοι επιχειρηματίες πρέπει να είναι επαρκώς ενημερωμένοι σχετικά με τα προς εφαρμογή ειδικά μέτρα συνύπαρξης. Μία δυνατότητα για τη διάχυση των ειδικών πληροφοριών θα ήταν να ζητηθεί οι πληροφορίες αυτές να επισυνάπτονται στις παρτίδες σπόρων για σπορά εκ μέρους του προμηθευτή,
- τα κράτη μέλη πρέπει να ενθαρρύνουν την αποτελεσματική και τακτική ανταλλαγή πληροφοριών καθώς και τη δικτύωση μεταξύ κατόχων εκμεταλλεύσεων και άλλων παραγόντων,
- τα κράτη μέλη πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο σύστασης δικτυακών ή τηλεφωνικών υπηρεσιών πληροφόρησης («θερμές γραμμές ΓΤΟ») που θα ήταν δυνατόν να δίδουν απαντήσεις σε συγκεκριμένα αιτήματα για παροχή πληροφοριών και να παρέχουν συμβουλές σε κατόχους εκμεταλλεύσεων και άλλους επιχειρηματίες για θέματα τεχνικά, εμπορικά και νομικά σχετικά με τους ΓΤΟ.

3.9. Μέτρα επίλυσης διαφορών

Στα κράτη μέλη παρέχεται η συμβουλή να λάβουν μέτρα για την εφαρμογή διαδικασιών συμφιλίωσης προκειμένου να επιλύονται διαφωνίες μεταξύ γειτόνων σχετικά με την εφαρμογή μέτρων συνύπαρξης.
